

Marta Flis-Świczowska
Uniwersytet Gdański
Wydział Prawa i Administracji
ORCID: 0000-0001-5014-8482

Termin początkowy złożenia przez pokrzywdzonego oświadczenia o woli działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego – glosa do postanowienia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 22 listopada 2017 r., sygn. akt II AKa 58/17¹

Primary term for filing by the victim a motion to act as the auxiliary prosecutor – commentary to the decision of the Court of Appeal in Gdańsk of 22nd November 2017, II AKa 58/17

Streszczenie

Glosa dotyczy problematyki terminu początkowego dla złożenia oświadczenia o zamiarze działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego. Autorka glosy nie aprobuje postanowienia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku, bowiem w jej przekonaniu prezentowane przez Sąd założenia osłabiają gwarancje procesowe pokrzywdzonego, w tym przede wszystkim prawo do rzetelnego procesu oraz prawo do sądu. Tym samym autorka przyjmuje, że oświadczenie pokrzywdzonego o zamiarze działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego, które zostało wniesione już na etapie postępowania przygotowawczego, wywołuje skutki procesowe, w związku z czym taki pokrzywdzony posiada legitymację do działania w charakterze strony na etapie postępowania sądowego.

Słowa kluczowe

oskarżyciel posiłkowy, pokrzywdzony, zasada rzetelnego procesu

Abstract

The commentary regards the matter of the primary term for filing a motion to act as the auxiliary prosecutor. The author of the commentary does not agree with the ruling of the Court of Appeal in Gdańsk, as in her opinion, the argumentation presented by the Court weakens the guarantees of the injured party in the criminal proceedings, in particular, the right to a fair trial. At the same time, according to the author, a motion to act as the auxiliary prosecutor, filed in the preliminary proceedings, is effective in the criminal proceedings as well, therefore, the injured party is entitled to act as a party to the court proceedings.

Keywords

auxiliary prosecutor, victim, right to a fair trial

---

¹ SA w Gdańsku w postanowieniu z dnia 26 września 2017 r. – niepubl. – i wydanym na skutek jego zaskarżenia postanowieniu z dnia 22 listopada 2017 r., II AKa 58/17, KSAG 2018, nr 1, s. 208–210.

Teza:

Nie można przyjąć, iż złożenie oświadczenia o zamiarze działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego przed wniesieniem aktu oskarżenia jest bezskuteczne.

Głosowane orzeczenie zapadło na skutek rozpoznania przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku zażalenia oskarżycielki posiłkowej na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 26 września 2017 r. o pozostawieniu apelacji oskarżycielki posiłkowej bez rozpoznania².

Z nakreślonego przez Sąd Apelacyjny stanu faktycznego w postanowieniu wydanym dnia 26 września 2017 r., które było przyczynkiem do wydania głosowanego postanowienia z dnia 22 listopada 2017 r., wynika, że pokrzywdzona w dniu 26 listopada 2015 r. wystosowała do Prokuratury Rejonowej Warszawa Praga-Północ w Warszawie pismo, w którym wyraziła wolę działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego. Następnie w sprawie wniesiony został do Sądu Okręgowego w Gdańsku akt oskarżenia, o czym pokrzywdzona została poinformowana. Pokrzywdzona została również pouczona o uprawnieniach wynikających z tego faktu, natomiast w fazie postępowania sądowego nie złożyła po raz kolejny oświadczenia o woli działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego. O wyznaczonych na dzień 1 i 4 lipca 2016 r. terminach rozprawy pokrzywdzeni w przedmiotowej sprawie zostali poinformowani poprzez ogłoszenie zamieszczone w wydaniu ogólnopolskim gazety. Na pierwszym terminie rozprawy oskarżeni wyrazili wolę dobrowolnego poddania się karze, wskutek czego Sąd Okręgowy w dniu 4 lipca 2016 r. wydał wyrok skazujący. Pokrzywdzona złożyła wniosek o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie jej uzasadnienia wyroku wydanego w przedmiotowej sprawie, w którym wskazała, że nie mogła złożyć wniosku w ustawowym terminie, albowiem nie została powiadomiona o terminie rozprawy przed Sądem Okręgowym w Gdańsku, choć, jak już wskazano wyżej, wystosowała do Prokuratury Rejonowej Warszawa Praga-Północ w Warszawie pismo, w którym wyraziła wolę działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego. Sąd Okręgowy w Gdańsku przywrócił termin do złożenia przywołanego powyżej wniosku, wskazując w uzasadnieniu decyzji, że wniosek złożony przez pokrzywdzoną do Prokuratury Rejonowej Warszawa Praga-Północ w Warszawie, na etapie toczącego się postępowania przygotowawczego, wywarł ten skutek, iż pokrzywdzona z momentem skierowania aktu oskarżenia do Sądu Okręgowego w Gdańsku uzyskała status oskarżyciela posiłkowego.

Pokrzywdzona za pośrednictwem pełnomocnika złożyła apelację, wskazując m.in. na brak poinformowania jej, pomimo tego że działała w sprawie jako oskarżyciel posił-

---

² Orzeczenie niepublikowane.

kowy, o terminie rozprawy. Sąd *a quo* zdecydował o przyjęciu i przesłaniu do Sądu Apelacyjnego w Gdańsku ww. apelacji. Natomiast Sąd *ad quem* w postanowieniu z dnia 26 września 2017 r. nie podzielił stanowiska Sądu Okręgowego wyrażonego w postanowieniu w przedmiocie przywrócenia pokrzywdzonej terminu do złożenia wniosku o uzasadnienie wyroku i doręczenie go wraz z odpisem orzeczenia, wskutek czego pozostawił apelację bez rozpoznania. Sąd Apelacyjny stwierdził, że Sąd Okręgowy w okolicznościach niniejszej sprawy niezasadnie uznał pokrzywdzoną za stronę postępowania, bowiem nie złożyła ona skutecznego oświadczenia o działaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego i tym samym nie było podstaw do przywrócenia pokrzywdzonej terminu do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku.

W opinii autorki niniejszego opracowania głosowane postanowienie Sądu Apelacyjnego nie zasługuje na aprobatę.

W pierwszej kolejności zaznaczyć należy, że patrząc z perspektywy pokrzywdzonego, przejście procesu karnego z etapu postępowania przygotowawczego w fazę postępowania jurysdykcyjnego jest niezwykle istotne, bowiem zgodnie z treścią art. 299 § 1 Kodeksu postępowania karnego³ z tym momentem zmienia się znacząco status tego podmiotu. Pokrzywdzony traci miano strony procesowej, pozostając tym samym wyłącznie uczestnikiem procesu⁴. Zgodnie bowiem z treścią art. 54 § 1 k.p.k. pokrzywdzony, chcąc dalej brać udział w procesie na prawach strony, musi złożyć pisemne bądź ustne oświadczenie, że będzie działał w charakterze oskarżyciela posiłkowego. Czynność złożenia oświadczenia posiada niebagatelne znaczenie, bowiem to, jakim statusem na etapie postępowania sądowego legitymuje się pokrzywdzony, determinuje to, jakie będzie posiadał uprawnienia na tym etapie postępowania.

Nie ulega bowiem wątpliwości, że porównanie uprawnień, jakie mogą być wykonywane przez pokrzywdzonego na etapie postępowania jurysdykcyjnego będącego oskarżycielem posiłkowym, oraz „uprawnień, które mogą być wykonywane przez pokrzywdzonego bez względu na to, czy jest stroną tego procesu, prowadzi do wniosku, iż pozbawienie go statusu oskarżyciela posiłkowego istotnie ogranicza obronę jego praw i interesów w procesie karnym”⁵. Podkreślić zatem należy, że przyznana pokrzywdzonemu na podstawie art. 54 § 1 k.p.k. możliwość uzyskania statusu oskarżyciela posiłkowego, z punktu widzenia pozycji procesowej oraz uprawnień pokrzywdzonego, ma fundamentalne znaczenie.

³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2020 r., poz. 30 t.j.).

⁴ Zob. szerzej K. Papke, *Status pokrzywdzonego w fazie przygotowania do rozprawy głównej*, „Palestra” 1995, nr 11–12, s. 56 i n. oraz uchwała SN z dnia 25 lutego 2005 r., I KZP 35/04, „Przegląd Sądowy” 2006, nr 3, poz. 132 wraz z głosem aprobującym – K. Woźniewskiego, *Glosa do uchwały SN z dnia 25 lutego 2005 r., I KZP 35/04*, „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa” 2005, nr 4, s. 81–86. Zob. pogląd przeciwny: S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2016, s. 189.

⁵ Por. uzasadnienie wyroku TK z dnia 16 maja 2018 r., K 12/15, LEX nr 2486895.

Istota problemu w głosowanym orzeczeniu sprowadza się w zasadzie do oceny, czy oświadczenie o zamiarze działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego złożone przez pokrzywdzoną wobec organu postępowania przygotowawczego i w jego toku mogło wywołać ten skutek, iż pokrzywdzona uzyskała status strony postępowania sądowego, a przez to była również uprawniona do złożenia apelacji od wyroku wydanego przez sąd okręgowy.

Wątpliwości wynikają przede wszystkim z faktu, iż ustawa nie określa wprost terminu początkowego⁶, w którym pokrzywdzony może złożyć przedmiotowe oświadczenie, w związku z czym w doktrynie pojawiają się w tym zakresie rozbieżne głosy. Z jednej strony przyjmuje się, że pokrzywdzony może je złożyć już w postępowaniu przygotowawczym po przedstawieniu zarzutów, gdy znany będzie podejrzany⁷. Zasadniczo zaś termin końcowy do złożenia oświadczenia mija wraz rozpoczęciem przewodu sądowego na rozprawie głównej, co następuje z chwilą zwięzłego przedstawienia zarzutów oskarżenia przez oskarżyciela (art. 54 § 1 k.p.k. w zw. z art. 385 § 1 k.p.k.)⁸. Z drugiej strony wskazuje się, że możliwość złożenia skutecznego oświadczenia o zamiarze działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego następuje dopiero po wniesieniu aktu oskarżenia do sądu⁹, natomiast wcześniejsze złożenie oświadczenia należy uznać za bezskuteczne¹⁰. Prezentowany jest również pogląd, zgodnie z którym złożenie oświadczenia na etapie postępowania przygotowawczego co prawda skutkuje tym, że oświadczenie takie jest bezskuteczne, jednak dołączenie go przez prokuratora do akt sprawy, które następnie zostaną przekazane wraz z aktem oskarżenia do sądu, skutkuje konwalidacją tej czynności¹¹. Warto dodać, że

⁶ Por. pogląd przeciwny – K. Dudka, [w:] C. Kulesza (red.), *System Prawa Karnego Procesowego. Strony i inni uczestnicy postępowania karnego, Tom VI*, Warszawa 2016, s. 401–403.

⁷ K. Eichstaedt, [w:] D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz Tom I*, Warszawa 2016, s. 307, który jednak odstąpił od tego poglądu, akceptując stanowisko Sądu Apelacyjnego w Gdańsku wyrażone w głosowanym orzeczeniu – zob. K. Eichstaedt, [w:] D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz Tom I. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2020; H. Paluszkiwicz, [w:] K. Dudka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 178. Podobnie R.A. Stefański, [w:] R.A. Stefański, S. Zabłocki (red.), *Kodeks postępowania karnego*, Tom I, Kom. do art. 1–166, Warszawa 2017, 741–742. Odmiennie SA we Wrocławiu w wyroku z dnia 2 października 2009 r., II AKz 429/09, LEX nr 519592; SN w postanowieniu z dnia 26 kwietnia 2007 r., I KZP 3/07, OSN(K) 2007, nr 5, poz. 40. Również K. Dudka, [w:] C. Kulesza (red.), *System Prawa...*, T. VI, s. 401.

⁸ Podkreślić jednak należy, że pomimo treści art. 54 § 1 k.p.k. inaczej będzie wyglądała kwestia terminu do złożenia oświadczenia przez pokrzywdzonego w sytuacji, gdy postępowanie będzie odbywać się na posiedzeniu w trybie art. 339 § 3 pkt 1 i 2 k.p.k. Wskazuje się bowiem – por. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 26 kwietnia 2007 r., I KZP 3/07, OSN(K) 2007, nr 5, poz. 40 oraz Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 30 września 2014 r., SK 22/13, OTK-A 2014, nr 8, poz. 96 – że pokrzywdzony może złożyć oświadczenie do momentu uprawomocnienia się postanowienia umarzającego sprawę wydanego na posiedzeniu w trybie art. 339 § 3 pkt 1 i 2 k.p.k., co oznacza, że również w trakcie takiego posiedzenia.

⁹ Tak K. Dudka, [w:] C. Kulesza (red.), *System Prawa...*, T. VI, s. 400–403.

¹⁰ W. Daszkiewicz, *Prawo karne procesowe. Zagadnienia ogólne*, Bydgoszcz 2000, s. 225.

¹¹ K. Dudka, [w:] K. Dudka (red.), H. Paluszkiwicz (red.), *Postępowanie karne*, Warszawa 2018, s. 104. Podobnie R.A. Stefański, S. Zabłocki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 341–342.

pogląd zaprezentowany przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku w sprawie o sygn. akt II AKa 58/17 został zaaprobowany przez K. Eichstaedta, który przyjął, że z wykładni literalnej art. 54 § 1 k.p.k. wynika, że złożenie oświadczenia może nastąpić, „jeżeli akt oskarżenia wniósł oskarżyciel publiczny”, z czego autor ten wywiódł początkowy termin do złożenia oświadczenia, którym jest moment wszczęcia postępowania sądowego, a więc wniesienia aktu oskarżenia¹².

W głosowanym orzeczeniu Sąd Apelacyjny w Gdańsku stanął na stanowisku, iż uprawnienie do złożenia przez pokrzywdzonego skutecznego oświadczenia, o którym mowa w art. 54 § 1 k.p.k., aktywuje się jedynie wówczas, gdy dojdzie do wszczęcia postępowania jurysdykcyjnego, co następuje dopiero z momentem złożenia przez prokuratora aktu oskarżenia. Tym samym sąd stwierdził, że oświadczenie pokrzywdzonego, iż będzie działał w charakterze oskarżyciela posiłkowego, musi być złożone wobec organu prowadzącego postępowanie jurysdykcyjne, a nie wobec organu postępowania przygotowawczego.

Z przedstawionym stanowiskiem Sądu Apelacyjnego nie można się zgodzić z kilku względów. Przede wszystkim dostrzec należy, że prezentowane założenie niewątpliwie w sposób istotny osłabia gwarancje procesowe pokrzywdzonego. Należy podkreślić, że za poglądem o możliwości odczytywania znaczenia czynności procesowej dokonanej przez pokrzywdzonego w kierunku gwarancyjnym przemawia zasada sprawiedliwego (rzetelnego) procesu, znajdująca normatywne podstawy zarówno w przepisach rangi konstytucyjnej (art. 45 ust. 1 Konstytucji), jak i konwencyjnej (art. 6 ust. 1 EKPCz). Należy również pamiętać, że uprawnienie pokrzywdzonego do uzyskania statusu strony procesowej stanowi wyraz przysługującego mu konstytucyjnego prawa do sądu¹³, przy czym nie należy jednocześnie tracić z pola widzenia art. 2 § 1 pkt 3 k.p.k., który jako jeden z celów postępowania karnego wprost przewiduje uwzględnienie prawnie chronionych interesów pokrzywdzonego przy jednoczesnym poszanowaniu jego godności¹⁴. Ponadto istotne jest, by interpretacja przepisów Kodeksu postępowania karnego wpływających na uczestnictwo pokrzywdzonego w procesie karnym respektowała standardy wynikające z dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW¹⁵.

¹² Zob. krytyczne uwagi do tego stanowiska przedstawione przez M. Gudowskiego, *Wyrok w sprawie Witkowski przeciwko Polsce jako przyczynek do dyskusji nad czynnościami procesowymi wykonanymi przed rozpoczęciem biegu terminu procesowego*, „Prokuratura i Prawo” 2020, nr 1, s. 134 i n.

¹³ Wyrok TK z dnia 25 września 2012 r., SK 28/10, OTK A 2012, nr 6, poz. 96.

¹⁴ Podobnie M. Gudowski, *op. cit.*, s. 137.

¹⁵ Dz.U. UE L 315/57 z dnia 14.11.2012 r. Zob. także M. Gudowski, *op. cit.*, s. 139 i n. oraz zaprezentowane tam argumenty w odniesieniu do nadmiernego formalizmu procesowego i nakazu wykładni prawa krajowego zgodnej z przepisami prawa międzynarodowego.

Za progwarancyjną wykładnią przepisu art. 54 § 1 k.p.k. przemawia również fakt, że jeżeli pokrzywdzony nie złoży skutecznie wymaganego treścią tego przepisu oświadczenia, będzie to dodatkowo rzutowało na jego uprawnienia w zakresie korzystania z pomocy pełnomocnika. W sytuacji, w której pokrzywdzony nie będzie stroną postępowania, sąd będzie mógł bowiem odmówić dopuszczenia pełnomocnika do udziału w postępowaniu, gdy nie dostrzeże interesu pokrzywdzonego w jego ustanowieniu (art. 87 § 2 k.p.k.).

Mając na uwadze prawo pokrzywdzonego do rzetelnego procesu, a przede wszystkim jego aspekt w postaci prawa do informacji¹⁶, podkreślić należy, że w treści pouczenia pokrzywdzonego, według wzoru wynikającego z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości dnia 14 września 2020 r. w sprawie określenia wzoru pouczenia o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym¹⁷, wskazano jedynie, że: „w postępowaniu sądowym pokrzywdzony może być stroną (oskarżycielem posiłkowym), jeżeli tego zażąda. Oświadczenie w tej sprawie składa się najpóźniej do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego (art. 53 i art. 54 § 1). Jeżeli nie złożysz takiego oświadczenia, nie będziesz mógł/mogła skorzystać z uprawnień oskarżyciela posiłkowego w postępowaniu sądowym. Oświadczenie możesz złożyć na piśmie lub ustnie do protokołu. Z powyższego nie wynika zatem wprost, że stosowne oświadczenie można złożyć jedynie po wniesieniu aktu oskarżenia do sądu¹⁸. Pomijając już fakt, że z cytowanego fragmentu (jak też żadnego innego we wzorze pouczenia) nie sposób dowiedzieć się, kiedy rozpoczyna się przewód sądowy, należy uznać, że pokrzywdzony o przeciętnej wiedzy prawniczej nie jest w stanie wywnioskować, iż skuteczność oświadczenia, o którym mowa w art. 54 § 1 k.p.k., zależy od tego, czy zostanie ono złożone po zainicjowaniu postępowania jurysdykcyjnego. W doktrynie słusznie podnosi się przy tym, że niedokładna treść pouczenia wynikająca z przepisów ww. rozporządzenia nie może stanowić podstawy do wywodzenia negatywnych skutków procesowych dla pokrzywdzonego, który oświadczenie o zamiarze działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego złożył na etapie postępowania przygotowawczego, gdyż stało by to w sprzeczności z art. 16 § 1 i 2 k.p.k.¹⁹

---

¹⁶ Obowiązki informacyjne organów procesowych w odniesieniu do uczestników postępowania słuźnie postrzegane są jako istotny element zasady rzetelnego procesu, zaś pouczenie o prawach i obowiązkach jest traktowane jako jeden z zasadniczych aspektów omawianej zasady – zob. J. Karaźniewicz, *Realizacja funkcji ścigania i oskarżenia w postępowaniu prywatnoscargowym*, [w:] T. Grzegorzczak, J. Izydorczyk, R. Olszewski (red.), *Z problematyki funkcji procesu karnego*, Warszawa 2013, s. 88; S. Waltoś, P. Hofmański, *op. cit.*, 2016, s. 337; C. Kulesza, *Rola pełnomocnika w ochronie praw pokrzywdzonego*, [w:] L. Mazowiecka (red.), *Wiktymizacja wtórna: geneza, istota i rola w przekształcaniu polityki traktowania ofiar przestępstw*, s. 115; A. Biedermann, *Rzetelna informacja a aktywność pokrzywdzonego w procesie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 4, s. 154.

¹⁷ Dz.U. z 2020 r., poz. 1619.

¹⁸ Na kwestię tę słusznie zwraca uwagę również M. Gudowski, *op. cit.*, s. 135.

¹⁹ *Ibidem*, s. 135.

Tym samym o skutkach złożenia oświadczenia bezskutecznego pokrzywdzony może najwcześniej dowiedzieć się, gdy na podstawie art. 56 § 2 k.p.k. sąd orzeknie, że oskarżyciel posiłkowy nie może brać udziału w postępowaniu z uwagi na stwierdzenie, iż nie jest on osobą uprawnioną²⁰. Nie można jednak wykluczyć – taka bowiem sytuacja miała miejsce w przedmiotowej sprawie – że oświadczenie złożone przez pokrzywdzonego przed wniesieniem aktu oskarżenia będzie uznane przez sąd pierwszej instancji za skuteczne, dopiero zaś na etapie badania warunków formalnych apelacji (tudzież w ramach rozpoznania zażalenia w sprawie incydentalnej) sąd *ad quem* stwierdzi, że środek odwoławczy został wniesiony przez osobę nieuprawnioną. Skutki tego rodzaju sytuacji procesowej mogą być daleko idące. W tym kontekście warto zresztą zwrócić uwagę na to, że art. 56 § 2 k.p.k. przesądza kategorycznie jedynie o tym, iż oświadczenie o przystąpieniu do postępowania złożone po terminie skutkuje niedopuszczeniem oskarżyciela posiłkowego do udziału w sprawie. Wagę problemu analizowanego w powyższym kontekście obrazuje dodatkowo fakt, iż już po wydaniu glosowanego orzeczenia ustawodawca zdecydował o wprowadzeniu możliwości zaskarżenia postanowienia o stwierdzeniu, że pokrzywdzony nie może brać udziału w postępowaniu jako oskarżyciel posiłkowy²¹.

Nie jest przekonujący argument Sądu Apelacyjnego w Gdańsku, że stosownego oświadczenia nie można złożyć przed wniesieniem aktu oskarżenia do sądu, skoro wówczas nie ma jeszcze pewności, w jakiej formie zostanie zakończone postępowanie przygotowawcze. Trudno bowiem odnaleźć przeszkodę prawną dla złożenia warunkowego oświadczenia woli o zamiarze działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego. Jeśli bowiem przyjąć, że art. 54 § 1 k.p.k. nie ustanawia terminu początkowego, a takie założenie wydaje się być prawidłowe, to jako dopuszczalne należy uznać złożenie już w toku postępowania przygotowawczego oświadczenia, o którym mowa w tym przepisie.

Co więcej, nie kwestionując faktu, że oświadczenie o zamiarze działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego jest oświadczeniem woli, w związku z czym w celu wy-

---

²⁰ W tym kontekście warto wskazać, że wyrokiem z dnia 16 maja 2018 r., wydanym w sprawie o sygn. akt K 12/15 (LEX nr 2486895), Trybunał Konstytucyjny stwierdził niekonstytucyjność art. 56 § 3 k.p.k. w zakresie, w jakim przepis ten wyłącza możliwość zaskarżenia przez oskarżyciela posiłkowego postanowienia wydanego na podstawie art. 56 § 2 k.p.k. Treść zakwestionowanego przepisu wyłączała możliwość zaskarżenia przez oskarżyciela posiłkowego postanowienia wydanego na podstawie art. 56 § 2 k.p.k. stwierdzającego brak możliwości udziału oskarżyciela w postępowaniu. Zob. również wyrok TK z dnia 3 października 2018 r., SK 5/16, LEX nr 2553211, w którym stwierdzono, że art. 56 § 3 k.p.k., w brzmieniu obowiązującym do 30 czerwca 2015 r., tj. do dnia poprzedzającego wejście w życie art. 1 pkt 13 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1247), w zakresie wyłączającym dopuszczalność zaskarżenia zażaleniem postanowienia wydanego na podstawie art. 56 § 2 k.p.k. odnoszącego się do oskarżyciela posiłkowego ubocznego, jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

²¹ Zgodnie z treścią art. 56 § 3 k.p.k. nadaną na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1694), na postanowienie sądu wydane na podstawie § 2 przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu tego sądu.

warcia określonych skutków procesowych powinno być ono skierowane do właściwego organu uprawnionego do jego przyjęcia, to argument ten, jak wskazuje Sąd Apelacyjny, nie może mieć rozstrzygającego znaczenia dla oceny skuteczności oświadczenia złożonego przed wniesieniem aktu oskarżenia. Niewątpliwie skierowanie oświadczenia procesowego do właściwego adresata jest jednym z podstawowych warunków procesowej skuteczności oświadczenia woli, co można wywodzić z treści art. 119 § 1 pkt 1 k.p.k. Nie można jednak pomijać regulacji zawartej w art. 118 § 3 k.p.k., która gwarantuje, że pismo w sprawie należącej do właściwości sądu, prokuratora, Policji lub innego organu dochodzenia, skierowane do niewłaściwego organu, przekazuje się właściwemu organowi, a także treści art. 125 k.p.k., który ustanawia zasadę, iż pismo omyłkowo wniesione przed upływem terminu do niewłaściwego sądu, prokuratora, organu Policji albo innego organu postępowania przygotowawczego uważa się za wniesione z zachowaniem terminu²². Jeżeliby zgodzić się z zaprezentowaną koncepcją Sądu Apelacyjnego, to należałoby przyjąć również, że organ postępowania przygotowawczego w sytuacji, w której pokrzywdzony złożył oświadczenie o woli działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego, powinien pouczyć pokrzywdzonego, iż takie oświadczenie nie wywrze skutków prawnych, wskutek czego pokrzywdzony nie będzie mógł brać udziału w postępowaniu sądowym w charakterze strony bądź przekazać oświadczenie zgodnie z treścią art. 118 § 3 k.p.k. do sądu wraz z aktami postępowania.

Mając powyższe na uwadze, z uwagi na aktualne brzmienie przepisów, nie sposób różnicować sytuacji złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 54 § 1 k.p.k., przed i po wniesieniu aktu oskarżenia. W przeciwnym wypadku, w pierwszej sytuacji oświadczenie takie nie mogłoby przynieść skutków procesowych w postaci nabycia przez pokrzywdzonego uprawnienia strony postępowania sądowego, zaś w drugim prowadziłyby do skutku przeciwnego.

Dostatecznych podstaw do formułowania na podstawie art. 54 § 1 k.p.k. terminu początkowego do złożenia oświadczenia o zamiarze działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego nie dostarcza również treść art. 334 § 3 k.p.k. W przepisie tym przewidziano co prawda, że o przesłaniu aktu oskarżenia do sądu oraz o treści przepisów art. 343 k.p.k. i art. 343a k.p.k. oskarżyciel publiczny zawiadamia oskarżonego i ujawnionego pokrzywdzonego, a także osobę lub instytucję, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie, zaś pokrzywdzonego należy pouczyć o treści przepisu art. 49a k.p.k., a także o prawie do złożenia oświadczenia o działaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego, lecz treść cytowanej regulacji nie przesądza jednak o tym, że złożenie tego rodzaju oświadczenia na wcześniejszym etapie postępowania nie wywiera skutków procesowych. W świetle powołanego wyżej pouczenia pokrzywdzonego, które otrzy-

---

²² Na treść tych regulacji słusznie zwraca uwagę M. Gudowski, *op. cit.*, s. 136.

muje on przy pierwszym przesłuchaniu, doszłoby bowiem do sytuacji, w której kierując się treścią pierwszego z otrzymanych pouczeń, uczestnik postępowania byłby przekonany o właściwym spełnieniu obowiązku wynikającego z art. 54 § 1 k.p.k., zaś z drugiego z nich dowiedziałby się jedynie o tym, że posiada określone uprawnienie, z którego – w jego ocenie – już skorzystał.

Mając na uwadze wyżej przedstawione argumenty, zdaniem autorki niniejszej glosy nie można przyjąć, iż złożenie oświadczenia o zamiarze działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego przed wniesieniem aktu oskarżenia jest bezskuteczne. Chcąc zagwarantować pokrzywdzonemu zarówno prawo do rzetelnego procesu, jak i prawo do sądu, postulować należy progwarancyjną wykładnię przepisu art. 54 § 1 k.p.k., która pozwoli na przyjęcie, iż złożenie przedmiotowego oświadczenia już na etapie postępowania przygotowawczego wywoła zamierzone skutki procesowe.

Bibliografia

Akty prawne

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz.U. UE L 315/57 z dnia 14.11.2012 r.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2020 r., poz. 30 t.j.).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 września 2020 r. w sprawie określenia wzoru pouczenia o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym (Dz.U. z 2020 r., poz. 1619).

Orzecznictwo

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 maja 2018 r., K 12/15, LEX nr 2486895.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 października 2018 r., SK 5/16, LEX nr 2553211.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 września 2014 r., SK 22/13, OTK-A 2014, nr 8, poz. 96.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 września 2012 r., SK 28/10, OTK-A 2012, nr 6, poz. 96.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2005 r., I KZP 35/04, „Przegląd Sądowy” 2006, nr 3, poz. 132.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2007 r., I KZP 3/07, OSN(K) 2007, nr 5, poz. 40.

Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 2 października 2009 r., II AKz 429/09, LEX nr 519592.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 26 września 2017 r., II AKa 58/17, niepubl.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 22 listopada 2017 r., II AKa 58/17, KSAG 2018, nr 1, s. 208–210.

Literatura

- Biedermann A., *Rzetelna informacja a aktywność pokrzywdzonego w procesie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 4.
- Daszkiewicz W., *Prawo karne procesowe. Zagadnienia ogólne*, Bydgoszcz 2000.
- Dudka K., [w:] K. Dudka (red.), H. Paluszkiewicz (red.), *Postępowanie karne*, Warszawa 2018.
- Dudka K., [w:] C. Kulesza (red.), *System Prawa Karnego Procesowego. Strony i inni uczestnicy postępowania karnego, Tom VI*, Warszawa 2016.
- Eichstaedt K., [w:] D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz Tom I*, Warszawa 2016.
- Eichstaedt K., [w:] D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz Tom I. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2020.
- Gudowski M., *Wyrok w sprawie Witkowski przeciwko Polsce jako przyczynek do dyskusji nad czynnościami procesowymi dokonany przed rozpoczęciem biegu terminu procesowego*, „Prokuratura i Prawo” 2020, nr 1.
- Karaźniewicz J., *Realizacja funkcji ścigania i oskarżenia w postępowaniu prywatnoskargowym*, [w:] Grzegorzcyk, J. Izydorczyk, R. Olszewski (red.), *Z problematyki funkcji procesu karnego*, Warszawa 2013.
- Kulesza C., *Rola pełnomocnika w ochronie praw pokrzywdzonego*, [w:] L. Mazowiecka (red. nauk.), *Wiktyimizacja wtórna: geneza, istota i rola w przekształcaniu polityki traktowania ofiar przestępstw*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2012.
- Paluszkiewicz H., [w:] Dudka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Papke K., *Status pokrzywdzonego w fazie przygotowania do rozprawy głównej*, „Palestra” 1995, nr 11–12.
- Stefański R.A., [w:] Stefański R.A. (red.), Zabłocki S. (red.), *Kodeks postępowania karnego, Tom I, Kom. do art. 1-166*, Warszawa 2017.
- Waltoś S., Hofmański P., *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2016.
- Woźniewski K., *Glosa do uchwały SN z dnia 25 lutego 2005 r., I KZP 35/04*, „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa” 2005, nr 4.